

Dagens frågor

Vem borde rodna?

Det är inget ringa mått på den förvirring över hela världen, som president Nixons överraskande och drastiska ekonomiska åtgärder i förstone skapade, att en normaliter så stabil herre som numera industriministern Rune Johansson tillät sig kommentaren: »Nixon borde rodna!»

Sedan åtskilliga viktiga direkta konsekvenser av presidentens politik nu börjat framträda, särskilt betydelsefullt är naturligtvis ur USA:s synpunkt att han uppnått en låt vara inofficiell revalvering av den japanska valutan, får man förmoda att hr Johansson ibland känner det hetta i de egna kinderna. Därmed kunde saken fått vila, om inte hans reaktion var så signifikativ för vissa inslag i svensk politisk miljö, som är besynnerliga och olyckliga. Det finns en benägenhet att se negativt på nästan allt som händer i USA, att i tid och otid misstänkliggöra den amerikanska statsledningens förmåga och goda vilja och att framställa den amerikanska opinionen som hopplöst splittrad.

Så mycket större skäl är det att uppmärksamma ett uttalande av ingen mindre än oppositionsledaren i senaten, Mike Mansfield, vid hans besök nyligen i Sverige. Mansfield vitsordade nämligen att det ekonomiska program Nixon framlagt för nationen på det hela taget vunnit stöd i USA oberoende av partilinjer. Rimligen bör detta betyda att Nixon får kongressens bifall till de av åtgärderna, som kräver dess godkännande. Om den oro på den internationella valutamarknaden, som uppstått genom beslutet att frikoppla dollarn från guld, kan stillas inom den närmaste tiden genom att man finner ett system för någorlunda stabila kursberäkningar, och mycket talar för att så kommer att ske på grund av nödvändighetens tryck, så kan Nixons hårda linje visa sig vara ett steg i riktning mot en avgörande förbättring av den ekonomiska konjunkturen. Vi är alla, i väst som i öst, så beroende av den ekonomiska utvecklingen i USA att man väl kan påstå att vad som är

bra för USA:s ekonomi på sikt är bra för oss alla.

Kunde inte Sveriges industriminister ha funderat något över detta innan han avgav sin expressiva förkastelsedom över den amerikanske presidenten? Man hade ändå väntat av en man i hr Johanssons ställning att han inte skulle falla in i kören av okunniga eller rent illvilliga attacker mot ett land och mot en president, vars goda vilja att rätt förvalta ett enormt ansvar dock inte kan betvivlas. Var världen skulle stått i dag om USA efter det andra världskriget inte satsat nära 1 000 miljarder (märk miljarder) kr på sin ekonomiska hjälp till andra länder, det vet förmodligen de forna fiendestaterna Tyskland och Japan särskilt väl. Men också i Sverige, där vi i så hög grad gynnats av det europeiska ekonomiska uppbyggnadsarbetet, borde vi ibland ägna en tanke åt namnet Marshall och nu med välgångsönskningar följa president Nixon i hans politik, som, om den lyckas, kommer att bli oss till stort gagn. Den svenska regeringen – inte minst dess minister för näringslivet – kunde kanske någon gång ägna sig åt att tala om detta för människorna till omväxling med den partipolitiska förkunnelsen av vad man tror passar folk att höra.

Journalistik och heder

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar höll i våras en stor övning, i vilken ett antal journalister var inbjudna att medverka. De lät sig alla bindas av tysthetslöften, och att sådana avkrävdes dem var både naturligt och riktigt. Övningen var upplagd som vilket krigsspel som helst – försvar mot anfall – och ett sådant avslöjar ingen hederlig tidning. Men tidskriften Folket i Bild hade haft ett par journalister med. Utan hänsyn till givna löften, utan hänsyn till vad som brukar kallas yrkesheder, utan hänsyn till Sveriges försvar, publicerade de övningens uppläggning; de underlät naturligtvis för sensationens skull att tala om, att sådana övningar måste bygga på konstruerade antaganden

och ingalunda är detsamma som en krigsplanläggning. Deras tilltag applåderades givetvis på ledande plats i Aftonbladet, LO:s tidning.

Detta bör inte förvåna någon. Mera förvånande var det att den ryska krigsmaktens organ Krasnaja Zvezda tog till brösttoner och förklarade att övningen varit smutsigt antisovjetisk, och liknande. Förekommer det verkligen inga krigsspel i sovjetryska staber? Och brukar man därvid inte i olika sammanhang räkna med att Sverige ligger vid Östersjön?

Vad som är eller inte är anständig journalistik går inte att föreskriva i detalj. Publicistklubben har sina regler, vilka följs i långt större utsträckning än vad läsarna av enstaka sensationsartiklar vill tro. Möjligheter att skriva om människors felsteg finns väl dagligen, och med hjälp av pigga rubriker om andras olyckor skulle förmodligen ytterligare några lösnnummer kunna säljas. Lyckligtvis vill de flesta tidningsmän kunna se sina kolleger i ansiktet. Därför är den direkta ohederligheten sällsynt i svensk press, även i organ som i försäljningssyfte eller av naturlig fallenhet strävar att hålla sig på kulturell undernivå. Men undantag finns alltså.

Att eleverna vid våra journalisthögskolor borde få en etisk grundval att stå på i sitt fortsatta yrke borde vara ganska självklart. Det finns en läkareetik för dem som yrkesmässigt handskas med människors kroppar, och det finns en tidningsmannaetik för dem som skriver om människors gärningar. Men en artikel i somras i Sydsvenska Dagbladet (21/7) visade att undervisningen på området brister.

Under elevernas fjärde termin vid dessa skolor utförs vissa grupparbeten som sk slutuppgifter. De kan bestå av en undersökning av olika verksamheter, kommunala och andra, och det existerar naturligtvis rika valmöjligheter. I våras valde en grupp kvinnliga elever att författa en pamflett mot försvaret, avsedd att efter färdigställandet

distribueras på grundskolans högstadium genom Värnpliktsvägrarnas Centralorganisation. VCO skulle därigenom gratis få ett handtag, som så ofta förr ett indirekt statsunderstöd.

Broschyrans innehåll går i följande stil: »... det är industriägarna och dom styrande i landet som har det största intresset av krigsmakten. Det är alltså inte du utan dom som står över dej som har nytta av det militära försvaret ...» Om civilmotstånd skriver dessa blivande journalister: »... eftersom alla deltar i civilmotståndet kommer alla i kontakt med motståndarsoldaterna. Alla har då möjlighet att prata och diskutera med dom.»

På detta sätt talar alltså en maoistisk grupp, isolerad från svensk tradition och obekymrad om svensk demokrati. Enfald, illvilja och okunnighet utmärker examensarbetet. Men sådant kan givetvis inträffa. Det verkligt uppseendeväckande är att det tycks ha blivit godkänt.

Ledningen för den »högskola», som producerar sådana produkter, har försvarat saken med att eleverna måste få lära sig att tekniskt kunna arbeta i alla miljöer. Detta är fegheten som erkänner ohederligheten. En lärare måste alltid någon gång vara beredd att våga säga ifrån, även till röda elever, att det finns en gräns mellan rätt och orätt, vilken inte får överskridas vare sig i tidningar eller annars. Han kan inte försvara sig med att elever också är människor och att de har rättighet att vara hur inskränkta och okunniga som helst. Förvisso är det så, men vilken högre undervisningsanstalt behöver eller ens har rättighet att godkänna dem?

Påtryckare (s)

Den förträffliga staden Göteborg firar i år sitt 350-årsjubileum. Det sker genom en serie intressanta arrangemang, bla en världshandelskonferens som hölls den 14 maj. Till en debatt under denna hade Moderata Sam-

lingspartiets förste vice ordförande, docent Staffan Burenstam Linder inbjöds, för att i egenskap av en av landets främsta yngre nationalekonomer hålla ett opolitiskt anförande om problem rörande världshandeln.

Men detta passade inte några av stadens socialdemokratiska pampar. De krävde att hr Burenstam Linder inte skulle tillåtas medverka. Om inte jubileumsnämndens ordförande, sjökaptan Hans Hansson (fp) fick honom att avstå, hotade socialdemokraterna att ställa sina platser i nämnden till förfogande. Inför denna storm i ett vattenglas fann sjökaptanen det opportunt att reva seglen. I ett patetiskt telegram vädjade han till hr Burenstam Linder att inte ställa upp.

Med anledning av detta mjukryggade age-rande valde hr Burenstam Linder att utebli från konferensen. Han var t o m så taktfull att han inte erinrade hr Hansson om den opolitiska konferens om ungdomsfrågor som i samma regi skulle gå av stapeln den 10-12 juni. Välkomsttalare där var landshövding Huss, och det direkta konferensprogrammet upptog följande deltagare: förre kommunalrådet Torsten Henrikson (s), förre SSU-tjänstemannen Bo Valtersson (s), förre statssekreteraren Hans Alsén (s) samt statsrådet Sven Moberg (s). Då var det inte tal om att någon skulle utebli. De var ju socialdemokrater.

De tre pamparna som låg bakom de framgångsrika påtryckningarna mot sjökaptan Hansson var arbetarkommunens ordförande och tidigare direktören i Riksbyggen, kommunalrådet Erik Johannesson, direktören för Arbetet i Göteborg, Erling Sundvall och vice ordföranden i kommunfullmäktige och direktören för det ledande kommunala bostadsbolaget i Göteborg, Olle Jansson. På ett utomordentligt sätt illustrerar deras handlingssätt den hänsynslöshet och intolerans mot olikänkande som präglar hr Palmes konfrontationspolitik. Hrr Johannesson, Sundvall och Jansson står uppenbarligen ljusår från varje tanke på att respektera politiska motståndare. Sådana är tydligen enligt deras uppfattning enbart

till för att personligen förföljas. De nya djärva målen har fått sin moraliska dimension.

Att bo jämlikt

Förväntningarna är högt spända på alla håll i vårt samhälle. Det är en följd av visioner som målas upp för oss i utredningar, valrörelser och andra mer eller mindre politiska sammanhang. Tyvärr betraktar många visionerna som löften som de väntar sig skall infrias inom en nära framtid. Eftersom våra resurser varken i fråga om kapital eller människor har några outsärliga källor, blir besvikelserna många. Man behöver bara tala med unga akademiker som inte kan få en sysselsättning som harmonierar med deras utbildning, med tempoarbetaren vid det löpande bandet som inte kan se meningen med sitt arbete. Det senaste tillskottet till de frustrerade är den som flyttar in i servicehus och finner att service kostar pengar.

Ett exempel på det senare är den unga kvinna som flyttat in i Sollentunahems servicekvarter och som anmäler sin hyresvärd, det kommunala bolaget för KO (konsumentombudsmannen) därför att daghemmet blir ett vanligt kommunalt daghem och därför att middagen även med självkostnadspris kostar åtskilliga kronor. Uppenbarligen menar hon att de som bor i servicehus skall privilegieras inte bara genom att service erbjuds dem utan också genom att den subventioneras på ett eller annat sätt.

Denna inställning är inte så förvånande för den som läst serviceutredningens betänkanden. Utredningen, som leds av statsrådet Camilla Odhnoff och vars sekreterare är arkitekten professor Sven Thiberg, har utvidgat betydelsen av boendeservice så att den nästan innefattar all samhällsservice. Den har också getts en klart ideologisk innebörd. För att citera Sven Thiberg är den »ett grundläggande medel att förändra den sociala strukturen i samhället som helhet». Vi är långt från 50-talets boendeservice som endast var ett hjälpmedel för hushållen.

I tolv punkter har servicekommittén sammanfattat sitt credo. En tyngdpunkt däri är att boendeservice skall skapa förutsättningar för ökad gemenskap och jämlikhet. Lösningar av servicefrågorna som verkar segregierande strider alltså mot det uppsatta målet. Därav följer att de inte få kosta mycket. Andra punkter är att boendeservicen skall skapa praktiska möjligheter för individen att påverka utformandet av den gemensamma miljön, den skall överföra hushållsproduktionen till rationellare former i större enheter, resurserna för vård och tillsyn skall på ett rationellt sätt anpassas till de faktiska behoven, m. m. Talman Cecilia Nettelbrandt, som ingår i kommittén, pekar i ett särskilt yttrande på vad hon anser fattas bland de »övergripande målsättningarna» nämligen kravet på valfrihet. Hon anser att valfriheten är en nödvändig förutsättning för att individen skall kunna få ökad trygghet, gemenskap och jämlikhet. Men hon är som sagt ensam i kommittén om att hävda valfrihet.

Sven Thiberg t o m polemiserar mot valfrihet då han är ute och missionerar för sin syn på boendeservice. Han menar att man inte kan tala om valfrihet i samband med boendeservice så länge inte alla fått sina behov av service tillfredsställda. Och hur stora behov individerna har, kan de inte avgöra själva. Boendeservicen har så länge blivit eftersatt, menar han, just därför att anspråksnivån hos gemene man är lägre än deras behovsnivå – som alltså fastställs av någon annan. Boendeservicens nya ideologer – förmyndarsamhällets talesmän – håller på att lotsa frågan bort från verkligheten i sin önskan att i jämlikhetens namn påtvinga andra en service, som dessa anser onödig, kanske inte ens önskvärd.

Servicekommittén har framlagt ett konkret förslag, som skulle lösa frågan om hur lokalerna för boendeservice skulle finansieras. Den vill att de skall finansieras med hjälp av statliga bostadslån. Likaså föreslås att det inte bara skall gälla då nya områden byggs. Bo-

stadslån skall också kunna utgå till ny- eller ombyggnad av lokaler i äldre icke statsbelånade områden och utan samband med sanering. Det skall dock inte vara paritetslån till lokalerna utan nominella lån t v. Under ett inledningsskede föreslås att lokallånen skall utgå från en särskild lånefond.

I förteckningen över propositioner under vårriksdagen fanns en proposition om boendeservicens finansiering uppsatt till i mars. Vårriksdagen tog slut och ingen proposition kom. Inrikesministern säger att det beror på att man inte hunnit få fram den, men från vanligen välinitierat håll berättas att propositionen är färdigskriven, men att den stoppats av finansminister Sträng. Det är därför inte heller troligt att den kommer förrän tidigast nästa vår.

Hr Sträng är nämligen en realist som sett att ännu en utgift, vars konsekvenser för statskassan – och då det gäller driftskostnaderna för kommunerna – är svåröverskådliga, håller på att skapas. Han har därför t v sagt nej, och de som högt spant sina förväntningar vid läsandet av servicekommitténs rad av utlåtanden känner sig svikna.

Norge som oljensation

I sommar har den första oljelasten förts in till Stavanger från den norska delen av Nord-sjön. Det var en provproduktion från det sk Ekofiskfältet. Därmed har Norge blivit ett oljeländ, visserligen ett litet sådant, men utsikterna för framtiden är lovande. Ekofiskfältet innehåller tillräckligt med olja för Norges behov under sju till åtta år och mera därtill.

Hittills har man funnit olja eller gas på sju olika platser i den norska delen av Nord-sjön. Ett fält bearbetas alltså, och två andra skall förmodligen tagas i bruk i en nära framtid. Emellertid ligger alla tre illa till därigenom att havsbotten är olämplig för att lägga ut rör, och oljan måste alltså transporteras på ett mera dyrbart sätt. Intresset riktar sig i stället mot ett fält längre norrut, kallat Frig och som innehåller naturgas. Och man har börjat

geologiska undersökningar ända upp mot Svalbard.

I utlandet finns stora intressen färdiga att hjälpa till. Men Norge håller tillbaka. Oljeproduktion i havet är inte bara ett tekniskt problem. Det gäller att tänka på föroreningarna, men ytterst är det också en säkerhetspolitisk fråga. Det finns åtskilliga stormaktsintressen att taga hänsyn till när det gäller norra Nordsjön och vägarna norr om Norge, ut mot Atlanten. Oljeplattformar kan brukas till andra ändamål än att uppbära borrhorn. Där kan man t ex med fördel placera kontrollstationer för att avlyssna ubåtsrörelser. Sovjetunionen kan inte annat än med djupaste misstro se en kedja av sådana anläggningar från Spetsbergen och söderut, särskilt om oljeletningen skulle komma att drivas i amerikanska bolags regi.

Den norska regeringen har alltså meddelat, att den avser att bilda ett norskt statligt oljebolag som skall ha kontroll över all oljeproduktion och som skall söka nödvändig kontakt med utländska kapitalintressen. Man har även satt igång med utbildning av norska ingenjörer på detta för Norge så nya område. Bakgrunden är klar. Regeringen anser, med full rätt, att Norge måste ha ansvar för allt som förekommer och kan tänkas förekomma på detta känsliga område.

Men att utländska intressen måste komma in i bilden är tydligt. Redan den nuvarande försöksproduktionen har ett värde av ca 1 miljon norska kronor per dag. Kapitalinsatsen för att nå denna utvinning kommer att räknas i miljarder. Norsk Hydro och andra stora norska företag har påbörjat sin satsning, men det är tydligt att den inhemska kapitalmarknaden ej kommer att räcka till. Norrmännen har inga svårigheter att få kapital utifrån. Men i sitt eget intresse undersöker de nu i första hand sådana intressenter som tillhör EEC. Etableringsrätten inom EEC kommer att användas, vilket emellertid inte hindrar en fullständig norsk kontroll genom en ickediskriminerande koncessionsordning.

Vad som nu försiggår är tydligen bara en början för Norge. Men det förefaller att vara en lycklig början. I Nord-Norge kommer att etableras petrokemiska industrier, som kommer att medverka till att hindra den nu pågående avfolkningen, ett verkligt bekymmer. Sannolikt ligger det nu äntligen i Sovjetunionens intresse att en uppgörelse kommer till stånd i den segslitna frågan om gränsen mellan norskt område och den sovjetiska kontinentalsockeln, varom förhandlingar pågått i lång tid. En möjlighet vore att också sovjetiska kapitalintressen får komma in inom Svalbardsområdet fyndigheter, och därmed skulle inte bara utvinningen av olja utan även säkerheten vara tryggad.

Ljusets riddarvakt

Dagens Nyheter har skaffat sig en ledarskribent och politisk kolumnist, Bert Levin, som snabbt blivit uppskattad för kraft och klarhet i polemiken. Men någon gång brytes det vandrandsvärd... Hr Levin firade Sara-dagen på ett sätt, som inte kunde gjort hans vänner mer förvånade än om han begått en artikel om Storsjöodjuret. I hetsiga tonfall angrep han dels en ledare i Svensk Tidskrift, som handlade om studenternas ekonomiska livegenskap, dels en artikel i samma häfte: »Kring tyrannigränsen», av professor Stig Strömholm. Hr Levins inlägg hade en rubrik, »Moderna mörkmän», som tynge av årtiondens hävd. Den brukar komma till heders då radikala liberaler känner ett behov av att markera att de – till skillnad från liberal-konservativa – utgör ljusets sanna riddarvakt.

Stig Strömholm kan förvisso – om han gitter – svara för sig själv. Får vi för vår del bara föreslå Bert Levin att begrunda socialdemokraternas sätt att för egen räkning lägga beslag på lejonparten av platserna i de nya kollegiala länsstyrelserna – och till på köpet i regel placera typiska politruker där. Detta framstår för oss som ett led i socialdemokratiens odemokratiska

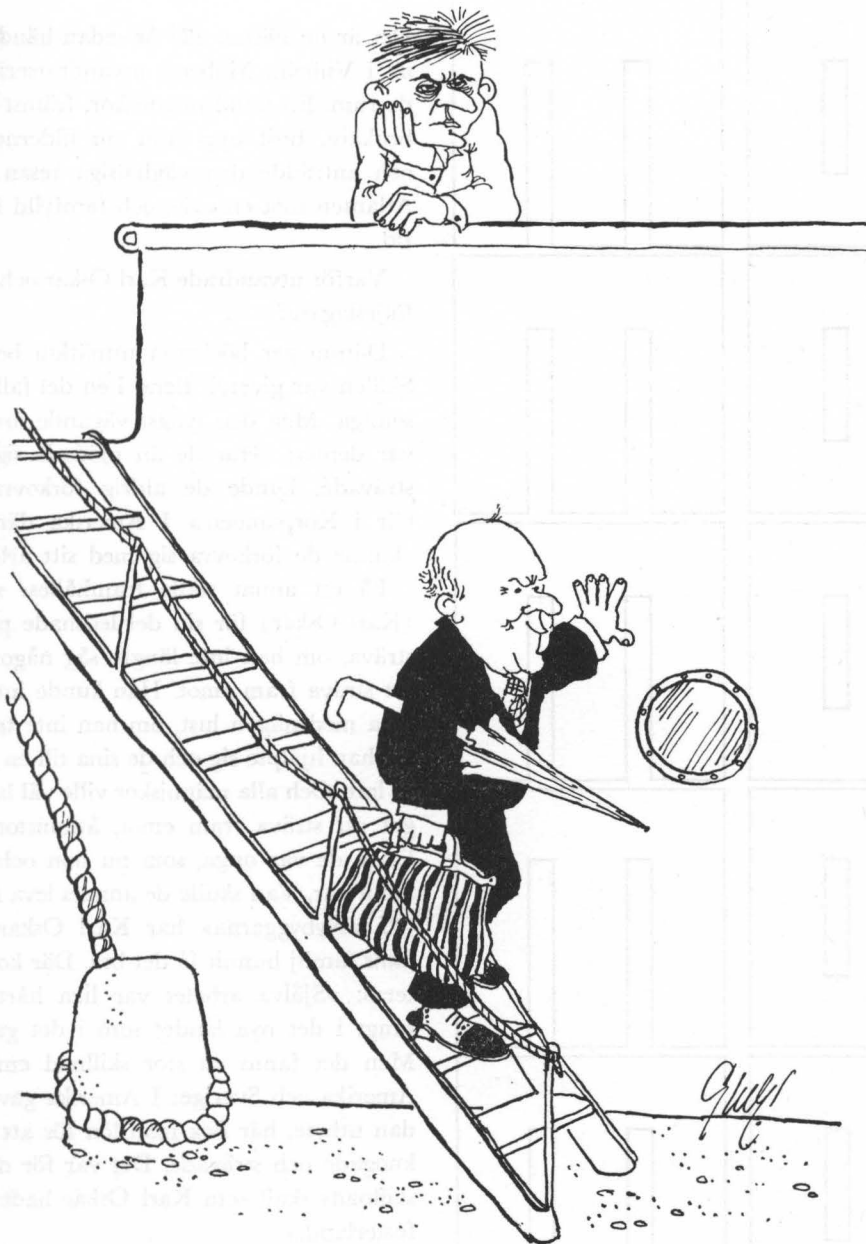
»Machtübernahme» bit för bit. Man kan passera tyrannigränsen på andra och smidigare sätt än genom att lagstifta om partienvälde.

Vad i all världen hade vidare Svensk Tidskrift sagt om studenterna, som kunde föranleda så hårda ord? Ingenting värre eller mer förgräpligt än en osminkad skildring av den ekonomiska verkligheten för dagens nyexaminerade studenter. Bert Levin kan ändå inte komma ifrån prognossiffrorna: ca 23 000 nyexaminerade 1971/72 och 25 000 per år under 72/73 samt 73/74. Hur skall de få arbete i de yrken de i god tro utbildat sig för?

Inte heller kan han komma ifrån den förslavande effekten av studieskuld, marginalskatt och restskatt på en grupp människor, som – om de ens får arbete i sitt yrke – under många av sina arbetsår inte kan betecknas som högavlönade. Om hr Levin vill

gömma huvudet i papperskorgen inför dessa realiteter, kan ingen hindra honom från det. Svensk Tidskrift vidhåller sin karaktäristik av den socialdemokratiska skattepolitiken: »den mördande socialistiska skatteut-sugningen». Den är mördande, därför att den slår ihjäl arbetsglädje och initiativkraft. Den har redan skapat en desperation inte minst bland unga högutbildade, som kan få mycket allvarliga politiska och ekonomiska skadeverkningar för hela samhället. Dess samlade effekt på produktionslivet är bl a att driva fram arbetslöshet.

Det är en händelse, som nästan kunde vara en tanke, att Bert Levins attack på de »moderna mörkämnarna» var placerad närmast under en ledare i hans egen tidning, som hade rubriken: »Lågtryck över Sverige. Krävs till hösten en skattesänkning för att förhindra en krisartad arbetslöshet i vinter?» Somliga straffar Gud genast!

Lotsen lämnar fartyget (fritt efter Punch)